

llabriga em donen com a la fruiteta de l'aranyó (l'arc, que és quasi aranyó, té a la primavera aspecte blanquíssim); i a Llaguarres envien els infants a «collir *lirétas* de buixerola» (1957).

Entre les plantes designades com a *lliri* hi ha, segons ACCosta (*Introd. Fl.*, 1960), el Núria, el 'Lilium pyrenaicum Gon.', que és la que, segons el mateix Costa, és *llirga* a la Vall d'Aran, que en efecte jo vaig recollir com a *lirga* a la part baixa i *lirga* a Pujolo, i vaig adherir-me a l'etimologia ILLYRICA indicada per Bertolli (*ARom.* vi, 280-3; cf. el mateix en *Un Ribelle --- Colchicum autumnale*, p. 50; Jud, *Rom.* LII, 203): comprovada pel nom *Iris Illyrica* que li donen Plini, Columella, etc.; així com pel fet, que reporten Teofrast i St. Isidor,¹ que era molt cultivada a Ithíria: és una denominació molt estesa pels Pirineus gascons² i el Llenguadoc,³ i també per Lombardia i Alps enllà.⁴

Sarrieu el creia derivat de LILIUM + ICA, i en certa mesura tenia raó, car s'hi presten notablement el sentit (cf. l'informe citat de Costa), el nom savi llatí i la semblança amb el *gladiolus*, de què donen fe St. Isidor i el nom francès; això feia que, amb l'afèresi, (IL)LIRICA coincidia del tot amb un derivat de LIRIU; i realment quedà incorporat a la família derivativa d'aquest. Aquest origen doble pot explicar que el mot tingui en uns llocs é (ILLYRICA) en altres í (LILIUM); i potser també podria trobar-s'hi la raó de la palatal *lh*, que ens xoca en una part de les formes gascones, aranesa i tolosana (*lirga* × *lerga* > *lïerga*?), passat que es degui a una propagació de la forma catalana *lliri*.

¹ «*Iris illyrica*, a similitudine *Iris caelestis*, nomen acceptit --- quia in Illyrico plurima et olentissima est; species eius foliis gladioli similis», *Etym.* XVII, ix, 9. — ² A Melles (entre St. Beat i Vall d'Aran) *lhérge*, Rohlf, *Le Gc.*, § 339, p. 70; *yergo* 'Iris xiphoides, Lis d'Espagne' a la Vall d'Aura (Marsan, 10; *Floro*, 13); *lhérge* en Palay. — ³ «*Lirgo*: glaieul; *lirgo jaouno*: *Iris pseudocorus*; *lirgo largo*: *Iris germanica*; *lirgo pudento*: *Iris foetidissima*», Axel Duboul; a Tolosa el «glaieul» és *lirgo* segons l'antic Doujat, *lhirgo* avui segons Visner. — ⁴ Lombard *liriga* o *lirga*, Bergamo *lergheta* «loglion», bergam. ant. *lèrega*, *lerga*, *lirga*, «capogiro, vertigine», per als quals veg. Bertoni, *ARom.* vi, 283, i Salvioni, *Rom.* XLIII, 390.

Lliró, V. *lledó* *Lliròia*, V. *lliri* *Llironer*, V. *lledó* *Lliròt*, V. *lero*

LLIS, mot comú a tots els llenguatges romànics d'Ibèria, Sud de França, Alps, Itàlia i Sardenya; suposa una base romànica *LĪSUS, d'origen incert, probablement mot de creació expressiva, suggerida per la fressa del lliscament per damunt d'una superfície llisa; de la dita base romànica prové també el verb LLISCAR, si bé no és tan clar si el seu punt de partida LLISC- resulta d'una derivació *LĪSICARE de llatí vulgar o d'una mera variant LISK- en l'element imitatiu. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull.

«Pus que no haguist vergonya de peccar, no hages

vergonya de fer penitència: aspra penitència és *lisa* e blana en esperança», Llull (*Mil Proverbis*, 431.19), on la contraposició amb *aspra* ja mostra que en el fons es tracta de l'acc. tàctil del mot, per més que sigui figurat el sentit del conjunt de la frase; i el complement de *en*, com sovint s'esdevé en Llull, té un valor quasi causal («la esperanza hace suave y blanda la más áspera penitencia» interpreta bé Obrador). Altrament el mateix Llull l'empra també per dir coses més materials: «per palpar e tocar e sentir ha hom benança e plaser en aquest món; e per açò en paradís haurà hom glòria palpant, sintent e tocant draps blanchs e *lises*, e jaher en còsseres e en blans lits» (es tracta de la descripció del Paradís mahometà), *Gentil*, 286.

«--- Tocà-li les mames --- La Princesa despertà-s e dix: —Val-me Déu, i com est fexuga! mirau si-m pot dexar dormir—. Dix Plaerdemavida tenint lo cap sobre lo coxí: —O com sou donzella de mal comport! Exiu ara del bany e teniu les carns *lises* e gentils, prenc gran delit en tocar-les», JoMartorell (*Ag.*, § 218, III, 81). *L'InvLC* cita d'un text arqueològic de 1567: «ab columnes canonades *lisas* --- camper blanc *lis* ---» (amb variant *lizes* --- *lis* en una altra còpia del mateix); també assenyalava un cas de *lissa* (que donarem a TREURE). «Roba *llisa* sens guarnir: vestis pura», OPou (*TbPu.*, 315).

Avui és un mot viu pertot, fins al capdamunt dels Pirineus, i potser allà més que enlloc, fins allà es nota que té constantment z sonora (en el fem., el pl. i derivats) i hi té accs. i matisos comuns a la llengua general (un home barbarec preferien reemplaçar-ho a Tor de Vall Ferrera per *llis de cara*, 1932); però en aquelles comarques hi ha propensió a aplicar-lo a superfícies tan nues de tota aspror o discontinuïtat que es presten per a lliscar-hi i fins relliscar. Hi ha bastantes penyes a l'Alt Pallars anomenades *La ròka lliza* (p. ex. a Tornafort, damunt Sort, 1963); també *Canal Llisa*, on és fàcil esquitllar-se avall: una damunt d'Altron, que és molt pendient i també en diuen simplement *La Llisa* («més val no baixar per *La Llisa* ---», 1963). Això arriba a estendre's a coses que fins i tot poden tenir grops o asprors, però que per altres raons es presten a relliscar-hi: en un mot, a la Vall de Bof ha esdevingut un mer síndim de 'relliscós, esllenegador': «lo *llac* del pi és *llis*» parlant de la pinassa (1972).

Vet aquí com *llis* s'ha convertit en els Pirineus en un substantiu amb el sentit de 'un ras, un aplevat': «La Noguera Pallaresa / --- du a Tortosa / l'argent fos de Mont-Valier / --- / Tot passant pel pla d'Esterrí, / pel camí que baixa a Gerri, / mal-clavada en un *llis* d'herba, / ha obirat fèrrea y superba / la gran Maça de Rotlan: / Noguera per Alós, / tot joguïnós / ---», *Canigó* VII, 6d. Així ho he sentit des d'allà fins a les muntanyes de Camprodon: «—Què hi ha a la 'costa d'Empiedra'? —Són roques i *llis*», Baiasca (1963); «prop del Clot del Mig hi ha un *llis* que en diuen La Cabanassa», Setcases (1936): és a dir és el mateix que 'un aplevat' 'una superfície més o menys planera, amb herbei i sense roques'. Però encara que en realitzacions un poc distintes, és un tema que si fa